
Redactioneel

De eindexamens 1990 zitten erop. Hoeveel de leerlingen ook oefenen aan de hand van oude eindexamenteksten en oude opsteltitels, op het moment suprême blijkt of de tekst aanslaat, de opsteltitels goed gekozen zijn: kortom of het een examen is waar de kandidaat mee uit de voeten kan.

Hieronder ga ik kort in op het eindexamen HAVO 1990.

De tekstverklaring

In het eerste tijdvak hebben de leerlingen de tekst 'Homo ludens', de spelende mens, gekregen. Deze tekst is een bewerking van het artikel van Herman Pleij, dat eerder verscheen in het weekblad *Haagse Post*. In een uitvoerig betoog wordt de geschiedenis en de functie van speelgoed aan de orde gesteld. In eerste instantie vind ik de tekst geschikter voor jonge ouders dan voor HAVO-leerlingen. Maar de meeste leerlingen zijn enthousiast. Het is in ieder geval een tekst die leesbaar is voor iedereen. Het is zeker geen droge tekst, de auteur maakt het geheel aangenaam door het gebruik van sarcasme. Dat kan niet van de vragen gezegd worden. Deze zijn lastig, niet eenduidig en slecht geformuleerd. Vraag 8 en 9 zijn bij voorbeeld niet duidelijk:

'8. Van welke bekommernis (zie regel 104) maakte de speelgoedindustrie gebruik voor de produktie van teddyberen? Maak gebruik van gegevens uit alinea 14.

9. Welk achterliggend motief veronderstelt de auteur voor de produktie van teddyberen?'

De verwarring bestaat uit het gebruik van de woorden 'bekommernis' en 'motief'. Van Dale: *bekommernis*: bezorgdheid, ongerustheid; *motief*: beweegreden, beweeggrond. En ook voor de meeste leerlingen heeft bekommernis blijkbaar een emotionele connotatie; zij begrijpen iets als 'vanuit welk gevoel, welke bekommernis', want het overgrote deel antwoordde dat

de industrie gebruik maakte van een aangrijpend voorbeeld, namelijk dat 'Teddy' Roosevelt weigerde een jong beertje af te schieten. In het correctievoorschrift wordt echter gegeven dat het gaat om het *achterliggende* idee dat beren geschikt zijn om tegemoet te komen aan een elementaire behoefte van kinderen om te kosteren. Is 'achterliggende gedachte' niet synoniem met 'motief'? Of betekent 'achterliggende gedachte' wellicht 'bekommernis'?

Het meest voorkomende antwoord bij vraag 9 is het voorgeschreven antwoord op vraag 8. Slechts een enkeling heeft geantwoord dat teddyberen artikelen zijn om winst mee te maken. Ik weet niet of dat de uiteindelijke reden geweest is, maar de tekst is met drie tiende opgevaarderd.

Opvallend is wel dat, ondanks de vaak slechte vraagstelling, de tekst heel goed discrimineert. De sterkere leerlingen scoren ook beter. Het geeft een goed beeld van de tekstverklaringskwaliteiten van de leerlingen.

Het herexamen bestaat uit de interessante tekst 'Vrouwenverstand' van Gerdy Koremans, welke eerder verschenen is in *Intermediair*. De moeilijkheidsgraad is gelijkwaardig aan het examen in mei maar de vragen worden echter beter gesteld.

De stelopdracht

De opsteltitels daarentegen zijn lastig. Echt leuke titels zijn er niet. Leerlingen kunnen moeilijk kiezen en het gros kiest vervolgens dezelfde titels. Van de elf titels worden er slechts vier regelmatig gekozen. Geen goed examen dus. De score bij het opstel blijft dan ook beneden de maat. Leerlingen die in de oefenfase een goed opstel hebben geschreven, zijn nu ver onder het eerder behaalde niveau gebleven.

De A-opgaven van beide examens zijn goed te maken. Voldoende informatie om een redelijk betoog te schrijven. In het eerste tijdvak wordt het probleem van de verloedering van de normen in Nederland aan de kaak gesteld onder de titel 'Er mag zoveel niet...'. In het tweede tijdvak hebben de scholieren zich gebogen over het docentschap: 'Vakmanschap of meesterschap?'. De ondersteunende citaten bieden genoeg handvatten.

De overige titels, met name bij het examen in mei, zijn veel te vaag gebleven. Ze zijn voor-

spelbaar, niet uitnodigend of leerlingen hebben te weinig informatie om een betoog te construeren.

Overwegend zijn de volgende titels gekozen: 'De babbelfox. Over het nieuwe fenomeen, de gevaren en de aantrekkingskracht', 'Ben je soms jaloers?', 'Zomer 1990; een verhaalaanzet', 'Sprookjes in nieuwe gedaante? Over de overeenkomsten en verschillen tussen sprookjes en t.v.-feuilletons'.

Sommige titels zijn weliswaar uitnodigend, maar de mogelijkheden om een inhoudelijk degelijk onderbouwd verhaal te schrijven zijn beperkt. Leerlingen in deze leeftijdscategorie hebben meer steun nodig. Het blijkt dat leerlingen niet uit de voeten kunnen met op het eerste gezicht goed geformuleerde richtvragen. Zij zijn nog niet in staat om met behulp van deze vragen hun betoog diepgang te verschaffen.

Het eindexamen Nederlands 1990 is alleszins redelijk. De teksten zijn mijns inziens van goed niveau en discrimineren goed. De vraagstelling van het examen in mei laat te wensen over. De opsteltitels zijn niet goed. De spreiding over de gekozen onderwerpen is te klein en de richtvragen waren te vaag. Leerlingen hebben meer houvast nodig. In afwachting van de vernieuwing van de eindexamens zou het niet gek zijn als de traditionele opsteltitels vast verdwenen. Dat er als tussenoplossing meerdere A-opdrachten zouden worden verschaft. Leerlingen worden in dat geval niet de wildernis ingestuurd, zij hoeven dan niet zelf allerlei argumenten te bedenken of verhaaldeel uit te werken. Dan wordt er rekening gehouden met de spanning waaronder de kandidaten staan. Verplicht leuk doen gaat niemand goed af.

A. Braet &
S. van Hecke

Gericht Schrijven na twintig jaar

Mag Gericht Schrijven blijven? Moet het misschien zelfs bevorderd worden tot de enige algemeen verplichte schrijftoets in het centraal schriftelijk van HAVO-VWO, zoals de CMM in 1977 voorstelde? Van de vele vragen die de CVEN (Commissie Vernieuwing Eindexamenprogramma's Nederlands) moest beantwoorden, vormden deze vragen niet de onbelangrijkste. Daarom besloot zij de vakgroep Nederlands in Leiden een onderzoek te laten instellen naar de praktijk en de opinie van docenten die momenteel met Gericht Schrijven werken. Naast andere gegevens zouden de resultaten van dit onderzoek houvast kunnen geven bij het opstellen van haar aanbevelingen.

In dit artikel doen de uitvoerders van genoemd onderzoek eerst verslag van hun bevindingen. Daarna buigen zij zich over de toekomst van Gericht Schrijven. Binnen het kader van de vermoedelijke aanbevelingen van de CVEN schetsen zij twee overlevingsstrategieën voor het behoud van een van de dierbaarste onderwijsvernieuwingen uit de jaren zeventig.

Als je in Leiden vanaf het station de stad inloopt, passeer je al snel 'Eigen Zorg'. In dit café-restaurant annex zalenverhuur, waaraan zij haar toepasselijke naam ontleende, vergaderde van 1970 tot 1973 de commissie die het experiment met de examenopgave b-2 begeleidde. Het etablissement maakt, naast de moderne AMRO-bank en de fast-foodtent op de hoek een wat gedateerde indruk. Dit verhindert een respectabel aantal, naar men mag aannemen deels vaste klanten echter niet het pand te bezoeken. De zaak loopt duidelijk nog, al kun je je zorgen maken over de toekomst wanneer er niet gereviseerd wordt.

Terugblikkend op twintig jaar Gericht Schrijven, dringt zich de parallel aan je op. Ook dit fenomeen, begonnen onder de naam b-2 als